HOMAN

Cena s pieresyłkaj i dastaŭkaj da chaty.
na 1 hod—4 m. 80 fen. na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies.—40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś
wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.
Adres redakcii: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres adminisracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

CENA ABWIESTAK.
na 4-aj staranie za radok drobnymi literam — 25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. ·Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 30 (226) Hod III. Wilnia. 12 krasawka 1918 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

11 krasawika.

Zachodni teatr.

Ad 9 krasawika bitwa pry Armantjer idzie poŭnym chodam. Armija hienerała v. Kwast miž Armantjer i Fest Iber uziała anhlickije i portugalskije pazycii na połudziennym bierazi Lis i na ŭschodnim bierazi Low. Uziaty šturmam Bua—Greńje i New—Šapel. Idučy parz bałocistuju, pakrytuju wyrwami raŭninu našy wojski ŭ pieršym parywie, nia hledziačy na upornuju zaščytu, zdabywali hadami ŭmacowywanyje damy i hai. Učora nastupleńnie trywało na jšče šyrejšym fronci. Wojski hienerała Sikst v. Arnim zdabyli Holebeke i sumiežnyje z im ad paŭdnia pieršyje anhlickije linii. Uziaty šturmam wiaršyny pry Messin i udzieržany, nia hledziačy na kontrataki. Na poŭdni ad Warneton našy wojski dajšli da darchi Piekster— Armantjer. Armija nienerała v. Kwast u niekalkich punktach miž Armantjer i Ester pierejšla cieraz Lis i bjecca sa świeža padwiezienymi anhlickimi wajskami. Na poŭdni ad Ester my dajšli da Law i wakolic Betiun. Čysło pałonnych šmat bolš za 10.000. U tym liku portugalski hienerał.

Na druhich čaściach bajewoha frontu naabapał Sommy i na pałudziennym bierazi Uazy bajewaja čynnaść abmiežywałasia artyleryjskimi bitwami.

PIECIARBURH. Pawodłuh wiestak z Irkucka, Japonija jašče raniej, čym rastajeć śnieh, wysadzić silnyje wojski. Pryhataŭleńnia jduć poŭnym chodam. U Władywastok prybyli jašče niekalki japonskich, anhlickich i amerykanskich krejseraŭ. Wojski sawietu i čyrwonaja hwardzija atrymali zahad pry dalejšym nastupleńni akazać čužyncam ćwiordy adpor,—adnak, sawiecki urad nie pamkniecca na baraćbu ŭ wialikšych raźmierach. Jon zajawić swoj enerhičny pratest pierad sajuźnickimi i inšymi uradami.

Hienerały Aleksiejew i Erdeli razam z Milukowym i Gučkowym wyjechali ŭ Sibir. Kamanda nad wojskam zamiest Aleksiejewa pryniaŭ hienerał Korniłow.

PIECIARBURH (Reŭter). Niamieckije marskije siły stajać pierad Helsingforsam, katory peŭnie budzie skora zaniat. Niemcy wymahajuć zrujnawańnia fortaŭ i zništažeńnia wajennych sudzien. Rasiejskije narodnyje kamisary prystali na hetyje damahańnia.

PIECIARBURH. Wajennyje karabli ŭ Siewastopalskim porci s pryčyny niemahčymych warunkaŭ u mieści atrymali prykaz wyjechać u Nowarasiejsk.

BERLIN. *Uradowa.* Našy lohkije marskije siły 9 krasawika ščodra abstrelali wajennyje budoŭli ŭ Lapan. Prybrežnyje batarei adkazywali wielmi wostra. Marskije siły worahaŭ nie pakazwalisia.

BERLIN (W.T.B.). Našy padwodnyje łodki ŭ Siarodziemnym mory zatapili warožy kanwoj z 8 parachodaŭ jomkaściu razam 30,000 ton i anhlicki kontrminanosiec.

Niazaležnaja Biełaruś.

Ustaŭnaja Hramata Rady Biełaruskaj Narodnaj Respubliki.

«Hod nazad narody Biełarusi razam z narodami Rasiei skinuli jarmo Rasiejskaha caryzmu, jaki najciažej prycisnuŭ byŭ Biełaruś; nie pytajučysia narodu, jon ukinuŭ naš kraj u pažar wajny, jakaja čysta zrujnawała harady i wioski biełaruskije. Ciapier my, Rada Biełaruskaj Narodnaj Respubliki, skidajem z rodnaha kraju apošniaje jarmo dzieržaŭnaj zaležnaści, jakoje gwałtam nakinuli rasiejskije cary na naš wolny i niezaležny kraj. Ad hetaha času Biełaruskaja Narodnaja Respublika abwieščajecca niezaležnaj i wolnaj dzieržawaj. Sami narody Biełarusi u asobi swajho Ustanoŭčaha Sejmu pastanowiać ab budučych dzieržaŭnych źwiaziach Biełarusi.

«Na mocy hetaha traciać siłu ŭsie staryje dzieržaŭnyje źwiazi, jakije dali mahčymaść čužomu uradu padpisać i za Biełaruś traktat u Biareści, što zabiwaje na śmierć biełaruski narod, dzielučy ziamlu jaho na častki. Na mocy hetaha Urad Biełaruskaj Narodnaj Respubliki maje uwajści u adnosiny z zacikaŭlenymi staronami, prapanujučy im pierahledzić tuju čaścinu Biereściejskaha traktatu, jakaja datyčyć Biełarusi, i padpisać mirnuju umowu z usimi wajewaŭšymi dzieržawami.

«Biełaruskaja Narodnaja Respublika pawinna abniać usie ziemli, dzie žywie i maje ličbiennuju pierewahu biełaruski narod, a łaśnie: Mahileŭščynu, biełaruskije čaści Mienščyny, Hrodzienščyny (z Hrodniaj, Biełastokam i inš.), Wilenščyny, Witebščyny, Smalenščyny, Čarnihaŭščyny i sumiežnyje čaści susiednich hubyrniaŭ, zasielenyje biełarusami.

«Biełaruskaja Narodnaja Respublika paćwierdžaje ŭsie tyje prawy i wolnaści hramadzian i narodaŭ Biełarusi, jakije abwieščeny Ustaŭnoj Hramataj ad 9 sakawika 1918 h.

„Abwieščajučy ab niezaležnaści Biełaruskaj Narodnaj Respubliki, Rada jaje pakładaje swaje nadziei na toje, što lubiačyje wolu narody dapamohuć biełaruskamu narodu ŭ poŭnaj miery zdziejśnić jaho palityčna-dzieržaŭnyje ideały.»

Rada Bielarskaj Narodnaj Respubliki.

Dana u Miensku Biełaruskim 24 sakawika 1918 hodu.

PASTANOWA

Narodnaha Sekretaryatu Biełaruskaj Narodnaj Respubliki z 27.III. 1918. № 134:

U wypaŭnieńnie aktaŭ Spaŭniajučaha Kamitetu Rady Usiebiełaruskaha Zjezdu ad 9-ha sakawika 1918 hodu ab apawieščeńni Biełaruskaj Narodnaj Respubliki i Rady Biełaruskaj Narodnaj Respubliki ad 25 sakawika 1918 hodu ab apawieščeńni niezaležnaści Biełaruskaj Narodnaj Respubliki, Narodny Sekretaryat apawieščaje ŭsie biez wyniatku uradowyje ustanowy kraju, što z 9-ha sakawika hetaha hodu jany žjaŭlajucca ustanowami Biełaruskaj Narodnaj Respubliki i tolki jaje imieniem pawinny wypaŭniać swaju pracu.

Časowy Strašynia Sekretaryatu B.N.R.
Jazep Waronka.

Sekretar Sprawiadliwaści
Bialewič.

Zahadčyk sprawaŭ Sekretaryatu
L. Zajac-Zajcaŭ

Miensk-Biełaruski.

Mahiloŭščyna pryznała Narodny Sekretaryat.

Mahiloŭskaje hubernskaje ziemstwa i miesča i Mahiloŭskaja Biełaruskaja Rada (staršynia Kachanowič) pryznali Narodny Sekretaryat Niezaležnaje Biełaruskaje Narodnaje Respubliki. Stasunki z Mahilowam ustanoŭleny 4 krasawika. Z Miensku nakazywajuć, što wieści ab pryznańni Narodnaha Sekretaryatu abo delehaacii prychodziać biez mała što hadzinu.

Ty padpisywaješsia na 3.000 marak. Čamu nie na 3.100?

Chto padpisywajecca na 3.000 marak, toj, kali tolki zachoče, može padpisacca i na 100 abo niekalki sot marak bolej. Kali kožyn ab hetym padumaje u swoj čas i zhodnie z hetym pastupić, dyk reżultat wosmaj wajennaj pazyki može pawialičycca na cały miljard. Idzi za dobrym prykładam pierad druhimi i padpišysia na wialikšuju summu, čymsi raniej žbirausia.

Delehacii prawincii ŭ Narodnym Sekretaryacie.

Za minuŭšy tydzień u Narodnaha Sekretaraytu Biełaruskaje Narodnaje Respubliki byli delehacii Barysowa, Babrujska, Słucka, Nieświža, Radaškowič, Kojdanawa i inšych. Metaj henych dalehacij było ustanawić z Radaj Respubliki ciesny kontakt i infarmawać prawinciju ab pracy wyšejšych Orhanaŭ Respubliki.

Delehat Babrujskaje Pawietowaje Rady—člen Rady Respubliki.

Delehat Babrujskaje Pawietowaje Rady — Anton Aŭsiannik wybrany členam Rady Biełaruskaje Narodnaje Respubliki.

Naznačeńnie biełaruskaha predstaŭnika pry Małdaŭskim uradzie.

Biełaruski Kamisar Rumynskaha frontu i arhanizatar biełaruskich wajskowych adzinak na poŭdni Ukrainy i ŭ Mołdawie — K. Mancewič naznačeny predstaŭnikam Narodna Sekretaryatu mižnarodnych spraŭ Biełaruskaje Narodnaje Respdbliki pry ŭradzie Małdaŭskaje Retpubliki i upaŭnamočeny pawiedamić Rumynski ŭrad ab abwieščeńni niezaležnaści Biełarusi.

Wychad rasiejskich sac.-rewalucyanierau z Narodnaha Sekretaryatu.

Ruskije s.-r. Makrejeŭ, Złobin i Biełkind wyjšli s Sekretaryatu, nie zhadžajučysia s palitykaj Narodnaha Sekretaryatu ab niezaležnaści Biełarusi.

Pieramieny ŭ Narodnym Sekretaryacie.

S pryčyny wychadu z Narodnaha Sekretaryatu rasiejskich sacyalistaŭ-rewalucianieraŭ Makrejewa, Złobina i Biełkinda, spaŭniajučym pawinnaści Narodnaha Sekretara ŭnutrennych spraŭ naznačeny K. Jezawitaŭ, jon že tawaryš staršyni Narodnaha Sekretara, a spaŭniajučym pawinnaści Narodnaha Sekretara hrašawych spraŭ P. Kryčeŭski. Skarbnikam Narodnaha Sekretaryatu naznačeny W. Zacharka.

Narodny Sekretaryat i Palaki.

Učora predstaŭniki Polskaje Rady ŭ Miensku pp. Hordziałkoŭski, Iwaškiewič i Krupski dawiedalisia da Narodnaha Sekretaryatu i mieli hutarku s staršynioj J. Waronkaj ab pytańniach, złučennych z uwachodam predstaŭnikaŭ Polskaje Rady ŭ Radu Biełaruskaje Narodnaje Respubliki. Wapunki, na katorych Polskaja Rada prymie učaście ŭ Radzie Respubliki buduć rashledženy plenumam Rady Respubliki.

Biełaruskaja mowa — dzieržaŭnaja.

Narodny Sekretaryat Biełaruskaj Narodnaj Respubliki prynia̋ŭ pastanowu ab apawieščeńni biełaruskaj mowy hasudarstwienym i abiazkowym jazykom Respubliki. Nacyonalnyje mienšaści Biełarusi mohuć karystacca swajej mowaj u oficyalnych znosinach z uradowymi ustanowami. Usie akty, dakumenty i pierapiska uradowych ustanoŭ pawinny pisacca hasudarstwienym biełaruskim jazykom.

Bony pa biełarsku.

Na bonach miesta Mienska i ziemstwa, katoryje majuć być wypuščeny hetymi dniami, hłaŭny tekst budzie napisan pa biełarusku, dadatkowyje—pa žydoŭsku, pa polsku i pa wialikarusku.

Adkryćcie Kursaŭ Biełarusawiedańnia.

3 krasawika ŭ kwatery Rady Biełaruskaje Narodnaje Respubliki adbyłosia adkryćcie Kursaŭ Biełarusawiedańnia. Pieršuju mowu na adkryćcie skazaŭ narodny sekretar aświety A. Smolič. Witaŭ kursy ŭ karotkaj mowie staršynia Narodnaha Sekretaryatu J. Waronka, pakazaŭšy na tuju wialikuju karyść, jakuju može prynieści Respublicy kožny światodomy i palityčna i kulturna aznajomleny biełaruski hramadzianin. Dalej lektar p. Lenkoŭski pračytaŭ pieršuju swaju lekciju (s 6-ioch) ab „Biełaruskim prawie“. Audytoryja prynia̋ła lektara wielmi horača.

Wilnia, 12 krasawika.

Usio jaśniej wyrysoŭwajucca z dalečyni samančywyje abrazy wolnaj, jasnaj budučyny našaha narodu i kraju. Ale chmary dymu ad niamoŭknučaj kanonady na zachodzi ŭsio jašče nie dajuć mahčymaści abniać wokam toje, da čaho hetak rwiecca dumka i serce. I pobač z nadziejaj uznimajecca trywožliwaje sumlewańnie...

Nia dziwa, što i našy wočy ciapier tak pilna uhledajucca na Zachod dzie ciapier mo' adbywajecca razwiazka suświetnaj baraćby. Roŭna 70 hadoŭ temu nazad tak sama pilna uhledalisia biełarusy na Zachod, skul išli «dobryje wiešci» i dla našaha „mužyckaha“ narodu:

Tam, na Zachodzi, praliwajuć kroŭ,
Bjucca dla sławy, swabody i česci
I robiać **wolnych ludziej z mužykoŭ!**

— pisaŭ pieśniar Ziamli našaj Syrokomla, s pryčyny prypadkaŭ 1848 hodu. Ciapier idzie wajna mo' nie za takije wysokije idealy, ale i jana sulić nam wolu: jana **robić wolnymi narody.**

Kožnaja wiestka ab nabliženńi kanca suświetnaj wajny wyzywaje ŭ sercach usich ludziej ščyruju radaść. Hetkuju radaść wyzywajuć i telehramy, s katorych widać, što pad huł i hrukat strełaŭ robiacca ciškom kroki dziela zamireńnia.

Jano jasna, što inačej i nia može być. Wajna — heta pradoŭžeńnie dyplomacii, i apošniaja ŭ časi wajny nie zamatikaje, a tolki pracuje ukryta. Jana hołas swoj padnimie adkryta tady, jak zmoŭknuć strely, ale ad jaje samoj zaležyć wybar adpawiednaha dziela hetaha momentu.

Widać, što taki moment ŭžo blizka: ab hetym haworyć ažyŭleńnie dyplomatyčnaj raboty, haworać tyje tajnyje narady nieoficyalnych predstaŭnikaŭ Francii i Aŭstryi, ab katorych nidaŭna apawieściŭ świetu Černin.

Zajawa Černina pakazwaje, što pierad pačatkam wializarnaha nastupleńnia centralnych dzieržaŭ u Francii była zroblena sproba abminuć hetaje strašennaje pralićcie krywi. Ale uporstwa Francii razbiło hetu sprobu, i kroŭ iznoŭ palliasia šyrokaj chwalaj.

Nichaj že Wialikaja Bratanija na paloch Francii, jakaja iznoŭ zabiare miljonnyje achwiary z ludzkoha žyćcia, budzie apošniaj u hetaj wajnie!

«Zejtung der 10. Armee» 7 krasawika piše:

«My žywiem u časie samaznačeńnia najmienšych narodaŭ. Nichto nia budzie piarečyć hetamu s pahladu na ich kulturnyje patreby. Inšaja sprawa, kali hetyje narody swaimi palityčnymi i wajennymi damahańniami hroziać biaspiečnaści ich mahutnych susiedziaŭ. U hetkim pałažeńni znachodzicca Niamieččyna u adnosinach da Polšču. Ledźwie tolki apošni rasiejski sałdat dzia kujučy našym pabiedam byŭ wyhnan s Polšču, jak zakrataliasia «ŭsiapolščyna», žadajučy ustanaŭleńnia polskich hranic ad Bałtyckaha da Čornaha mora, jak było pierad 1640 hodam. Wysoŭwajecca žadańnie zabrać Wilniu, jak hłaŭnaje miesta wialikaj Polšču. Damahalisia palaki i anekcii Litwy i Biełarusi, i nasielenych ukraincami ziamiel Haliččyny i Wałyni, zusim nie ahledajučysia na etnohrafičnyje warunki ŭ hetych krajoch. Padniaty palakami šum pa̋śla taho, jak mir z Ukrainaj pastawiŭ na čarodzi addzialeńnie ad Polšču ukrainskich čaściej Chołmščyny, dahetul čuwać u našych wušach. Jak treba aceniwać polskuju sajuźnickuju wiernaść, heta ŭ kancy kancoŭ pakazali polskije legioniery, katoryje chapilisia za aružže, kab wyhnać swaich starych pryjacielaŭ maskaloŭ z Biełarusi. Nia budziem zabywać, što palaki zamiešany wa ŭsie rewolucii. Jany zaŭsiody kirujucca da taho, kab ławić rybu ŭ mutnaj wadzie i wyławić nie̋št a dziela «ŭsiepolskaści.» Nie rasiejcy, a palaki—krajnije panslawisty, katorych my pawinny surjozna bajacca i ŭ budučyni. Hetkaha susieda trudna ciarpieć, kali jon lišnie uzmacujecca. Adhetul wyplywaje dla nas patreba niedapuščeńnia polskaha pašyreńnia za ciapierašnije mieży kongresowaj Polšču, s katoraj treba jšče wykiučyć Suwalščynu, jakaja pa jazyku i kultury prynaležyć da Litwy. Dziela tej že pryčyny nielha prystać na pryłučeńnie Biełarusi, da nowaj polskaj dzieržawy. Kali my ŭžo nia možem adnasicca spakojna da warožaj nam armii kongresowaj Polšču ŭ miežach da Buha, dyk pawialičeńnia hetaj wajennaj dzieržawy da hranic staroj Maskowii, značyć, da wierchawin Dźwiny i Dniepra, nielha sciarpieć. Pilnujučy niamieckaj karyści nielha dapuścić złučeńnia Biełarusi s Polščaj miž Litwoj i Ukrainaj, a, naadwarot, treba žadać, kab Biełaruś była niezaležnaj dzieržawaj sama abo razam z Litwoj miž Polščaj i Maskowijej. Praŭda, my, jak heta adznačyŭ kancler, abiazalisia ŭ mirnaj umowie ŭ Biareści nie paddzieržywać separatyzmu tych narodaŭ, jakije znachodziacca za naznačenaj nami miažoj našaha ŭpływu.“

H. v. Rewelštein ab Biełarusi i Biełarusach.

U nadrukawanaj u 1916 hadu ŭ Berlinie brašurcy „Die Not der Fremdvölker unter dem russischen Joche“ H. v. Rewelštejn adzin s pieršych źwiarnuŭ uwahu niamieckaha hramadzianstwa na dolu biełaruskaha naroda. Hety hołas pakazwaje, jak dobraja achwota može pieremahčy ŭsie praškody, wynikajučyje z dalečyni aŭtora ad zacikawiŭšaha jaho kraju i z niedachwatki ŭ jaho patrebnych aświedamlajučych materyałaŭ.

Raskazaŭšy ab čyśle biełarusaŭ i ich kraju («das meist sumpfige Waldgebiet»), aŭtar pierachodzić da antropologičnaj charakterystyki biełarusaŭ, kažučy, što s pryčyny dawoli prykmietnaj miešaniny s finskimi plamionami i jany bližej pa krywi da wialikarusaŭ, čym ukraincy, — zatoje pa mowie — šmat dalej ad ich, Biełaruskamu jazy-

---

Jahor Monwid.

Pišmy da jaje.

(Hladzi «Homan» № 29).

Kolki hetkich dzion treba budzie mnie tut prawiaści!..

Praŭda, jość jašče inšyje, nieštodziennyje, „zdareńnia“. Heta: 2 razy ŭ miesiać ciaplica i 3 razy ŭ miesiac «wypiska», heta značyć taki dzień, kali možna wypisywać roznyje tawary z miesta: napr. tytun, cukier, bułki i h. p.

Dy hodzi ŭžo ab sabie, pačniem ab Twaich sprawach! Ty piśeš, što Tabie tam nudna, što nie maješ nijakich znajomaściej. Małanačka! Kiń heta! Ci-ž znajomaści tak užo patrebny dla ščaścia! Dobra, kali my majem pry sabie ludziej abo nam blizkich, abo z jakohabudź boku cikaŭnych. A ludziej cikaŭnych tak mała! A kolki radaści može nam dać knižka! Hetuju praŭdu uwa ŭsiej sile ja zrazumieŭ tolki ciapier, u turmie. A hłaŭnaje, padumaj, jakaja heta ŭciecha mahčy iści, kudy choćeš, sieści, hdzie zachočeš, ustać, kali choćeš... Kali možeš kožnuju chwalinu atčynić dźwiery swajho pakoju, hladzieć u dal i rabić usio pawodłuh swajej woli. A Ty tam maješ jašče adnu reč — asałodu dla dušy ludzkoj: more!...

Pamiataješ, jak my kaliś (tak niedaŭnał) byŭšy tam, hladzieli na jaho bliskučyje na soncy chwali i čytali Beaudlair'a:

> Homme libre! Toujours tu chériras la mer!
> La mer est ton miroir. Tu contemples ton âme
> Dans les déroulment enfini de sa lame,
> Et ton espri n'est pas un gouffre moins [amer...

Nu, ja ŭžo šmat raspisaŭsia. Bojazna, kab nia znudzić Ciabie swaim pisańniem. Milenkaja maja! prašu Ciabie iznoŭ: pišy uraz-že, jak atrymaješ majo piśmo! Čekaju z nieciarpliwaściu Twajho atkazu. Pišy ŭsio, ab usim. Takije rečy, katoryje Tabie buduć zdawacca, niecikawyje, mianie wielmi — wielmi cikawiać. Pišy, što robiš, kudy chodziš, s kim spaznałaśia, što dumaješ, čytaješ — ŭsio, ŭsio!

Całuju Ciabie horača
Twoj Janka.

III.

Łukiški, 5 červienia.

Darahaja Małanačka!

Čamu tak mała pišeš? Ja dla Ciabie hatoŭ by pisać cełyje tomy, a Ty tak škaduješ swajej fatyhi, što nie zaŭsiody zapišeš čatyry stranicy pačotnaha arkušyka!...

Da majho wakna štodzień pryletaje šmat hałuboŭ i wierabjoŭ. Musić toj, što siedzieŭ tutaka raniej, karmiŭ ich i prywučyŭ. Ja tak sama sypiu im na wakonce kroški chleba. Woś nidaŭna na pryjšia mnie ŭ haławu dumka zławić adnaho wierabja i hadować jaho ŭ siabie ŭ pakoi. Nakryšyŭšy, jak zaŭsiody chleba i prywiazaŭ šy da atčynienaha wakna šnurok, ja, jak prylacieli ptuški, paciahnuŭ raptam za šnurok... Akno začyniłosia i adzin wierabiej, nie-adaleŭšy ŭciačy, zastaŭsia ŭ, siaredzinie... Nikoli ja nia dumaŭ, što ŭ hetym małusieńkim stwareńni jość takoje wialikaje žadańnie woli! Nia dumajučy ŭžo ab jadzie, strachiwajučy skrydła mi nakryšeny na padwakonniku chleb, ptuška biezupynna biłasia ab šybu, a jak ja padchodziŭ da wakna, z žacham uciekała ad mianie i łapatałasia pa pakoi ad ściany da ściany. Hledziačy na henyje muki, serce majo zaščamiła bol, i ja, atčyniŭšy wakno, puściŭ ptušku na wolu. Tolki pačuŭ ja radasny karotki ptušyny pisk i wierabiej moj jak ha šmyhnuŭ praz wakno. Užo nia wierniecca! Nie zachacieŭ dzialicca sa mnoj dolaj-niadolaj. Wola milej usiaho.

A čeławiek? Inšy sidzić hady. Zdajecca, što duša jaho pawinna tak bicca ŭ ciele, jak henaja ptuška ab mury majho pakoju, što jon pawinien

ku aŭtar wyznačaje miejsco miž polskim i ukrainskim jazykami. Praŭda, biełaruski narod nie twaryŭ byŭ nikoli čysta nacyonalnaha hasudarstwa, — tak tama, jak nie twaryli jaho ni Polšča, ni Litwa, ni Maskwa. Nacyonalnyje asabliwaści Biełarusi byli ŭsio-ž taki najlepiej zabaspiečeny pad „Litoŭskaj Pahoniaj“—u časach niezaležnaści Wialikaha Kniaźstwa. Užo tady biełarusy «tatsächlich» mahli pachwalicca swajej nacyonalnaj kulturaj i nawat kulturna panawali nad litwinami, što pakazwaje ahulna-hasudarstwieny charakter biełaruskaj mowy da 1686 h. I pieršy zbornik zakonaŭ u Litwie s 1468 hodu i tak-zwany „Litoŭski Statut s XVI stalećcia byli napisany pa biełarusku. Paśla palityčnaj lublinskaj unii 1569 h. i carkoŭnaj bresckaj s 1595 h. biełaruskije wyšejšyje stany ŭ značnaj miery rastajali ŭ polskaści. Hetak, Kaściuška, Adam Mickiewič, Maniuška, Syrakomla i inšyje, «nachweislich» biełaruskaha pachodžeńnia, panujuć u polskim panteonie. Hetaje apalačeńnie za dwa wiaki wykryšyło ŭ wyšejšych biełaruskich stanach jašče wialikšyje ščerby, čymsi ŭ ukrainskich nacyonalnych zdabytkach. Biełaruś, katoruju ad 1772 h. pačała kuskami urywać Kaciaryna II, ŭsia apynułasia pad rasiejskim panawańniem u 1795 h. Adnak, nia hledziačy na ŭsie praśledawańnia, biełaruski narod nie utraciŭ swajho asabliwaha charakteru. Niamiecki padarožnik Blazius, katory ŭ 40-wych hadoch minułaha stalećcia adwiedaŭ byŭ Biełaruś, kaže ab biełarusach, jak ab narodzi, katory na maskaloŭ prywyk uhledacca, jak na nižejšuju rasu, ab čym świedčać nazowy: «kacap», «burłak» i t. p. Pačataje Kaciarynaj praśledawańnie Unijackaha kaścioła, jak nacyonalnaj relihii biełarusaŭ, z asabliwaj siłaj adnawiłosia za Mikołaja I, katory sroha zabaraniŭ užywać biełaruskuju mowu ŭ kaściołach, uradach i školach. Zabaronieno było što-kolečy drukawać pa biełarusku, a wučniaŭ za hutarku ŭ rodnaj, matčynaj mowie biełaruskaj wyhanlali sa školy. Adhetul bolš intelihentnyje biełaruskije elementy ŭsio čaściej pahibali dla Biełarusi i zliwalisia z wialikarusami. Chacia paadzinokije biełarusy ŭ palityčnym i nawukowym žyćci Rasiei ihrali wielmi wydatnuju rolu, adnak, carski urad biez asabliwaj trudnaści staraŭsia wykasawać biełarusaŭ s-pamiž žywych narodaŭ, a mowu ich abiarnuć u mužyckuju hutarku, užywanuju jašče adno tolki miž biezmiažowych lasoŭ i pustošaŭ. Niščučaja maskoŭskaja haspadarka, pazbawiŭšaja Biełaruś nawat začatkaŭ samaupraŭleńnia, pastawiła biełaruskaha sielanina na hodnaje žałaści stanowišče z usielakaha pahladu. Dziŭna heta čuć, ale Biełaruś u XVI stalećci mieła bolš narodnych škoł, čymsi ciapier! Hetki byŭ rezultat rasiejskaha panawańnia ŭ duchu Pabiedonoscewa. — Da apošniaha času, na žal, biełarusy dawali tolki nadta słaby adpor denacyonalizacii. Kožyn, chto ščyra lubić narod, z žalem pračytaje słowy aŭtara ab nidzie nie bačenaj hetkaj lohkaj utracie biełarusami swajej nacyonalnaści («nationales Ertrinken») na karyść susiedziaŭ. Treba dobra zapamiatać hetyje słowy, tak sama, jak i čarodnyje, što nawat zusim małyje čysłom swaim narody šmat lepiej umieli baranić swaje nacyonalnyje asobnaści, čym biełarusy. S pryčyny taho, što ŭ Rasiei relihija bolš, čym pachodžeńnie, była adznakaj hetaj asobnaści, dyk jašče ŭ XIX stalećci tysiačy biełarusaŭ katalikoŭ biezpawarotna prapali dziela swajej nacyonalnaści. Dumajučy ab biełarusach słwianofil Katkow dawodziŭ, što jadynuju rašučuju adznaku nacyonalnaści stanowić matčyna mowa («Muttersprache»). Adnak, s pryčyny rožnicy adnosin u Zachodniaj Europie i u nas, „Muttersprache“ tut i tam maje zusim inšaje značeńnie: bo ŭ nas, u Biełarusi i Litwie, jość wielmi mnoha sapraŭdnych biełarusaŭ i litwinoŭ, jakije s pryčyny takich ci słakich akaličnaściej pačali hawaryć pa polsku abo pa rasiejsku, nie pierestawajučy, adnak, być biełarusami i litwinami, —i, značycca, tut «Muttersprache» može być zusim prypadkowaj, jak rezultat tolki asabistych sympatyj, adznaka štučnaja, časta tolki dačesnaja. Jak časta našy sielanie, asabliwaž pierabraŭšyjesia na žyćcio da miesta, užywajuć dźwioch moŭ: swajej biełaruskaj — da štodziennaha užytku ŭ chaci, a polskaj — dziela świata, «miž ludźmi». Maci čyślenaha patomstwa—zaležnie ad źmieny miejsca žyćcia, służby i inšych akaličnaściej—paśpiewaje časta źmianić u chaci užywanuju mowu niekalki razoŭ, dy z hetaha wynikaje toje, što ŭ adnej siamji možna znajści i biełarusa i pałaka, i litwina...

Razdzieł ab Biełarusi aŭtar zakančywaje 1905 hodam, kali iznoŭ pačała wyjaŭlacca nacyonalnaja świadomaść biełarusaŭ—hłaŭnym čynam u rabotnickich kružkach u Wilni, Miensku, Hrodni. I nas nia dziwić, što Rewelštejn, choć i spahadliwa uhledajučysia na biełarusaŭ, ale nieznajomy z razwićciem biełaruskaha ruchu paśla 1905 hodu—hodu pačatku prabudžeńnia našaha narodu, ŭ kancy dawoli niedawierčywa kaže ab biełarusach, sumlewajučysia, čy biełaruski narod adyhraje kali-kolečy palityčnuju rolu. Tut aświedamiciel niameckaha hramadzianstwa ab biełarusach akazaŭsia fałšywym prarokam: ciapier palityčnaje značeńnie biełaruskaha narodu uzrastaje ŭžo nie z dnia na dzień, a z hadziny na hadzinu!

Prawapis i hramatyka.

Užo šmat času, jak mnohije ludzi z bolšym ci mienšym znaćciom dzieła zadumywajucca nad sprawaj našaha prawapisu i hramatyki. Toje, što dahetul niema ŭ nas ščylna ŭstanoŭlenaha prawapisu i napisanaje hramatyki dawodzić, jakoje wialikaje značeńnie prydajuć im pracaŭniki na hetaj niwie i z jakoj aściarožnaściu prystupajuć da hetaje wialikaje i atkaznaje pracy. Adnak s kožnym hodam sprawa hetaja robicca wastrejšaj. Ciapier pryjšoŭ čas, kali hetaja sprawa pawinna i musić być raźwiazana.

Pieršym chto najbolej pracawaŭ na niwie biełaruskaje mowy jošc praf. Karski. Adnak napisaŭšy ab hetym tomy, praf. Karski nijakaje praktyčnaje rady nie daje i pakidaje nam samym robić wywady z jaho pracy. Ważniejšymi pracaŭnikami, katoryje zaniaty praktyčnym raźwiazańniem sprawy našaha prawapisu i hramatyki ciapier jošć: Taraškiewič, praf. d-r. Abicht, A. Łuckiewič, J. Losik dy inš. Małady filoloh Taraškiewič pry pomačy praf. Šachmatawa napisaŭ biełaruskuju hramatyku i addaŭ jaje drukawać u Piecіarburzie. Škoda, što my z henaj hramatykaj ciapier nia možem bližej paznajomicca, adnak niekatoryje jaje prawiły pieradaŭ J. Losik u swajej staćci «Naš prawopis» № 4 „Вольнае Беларусі“, a takže trochu ŭ hutarcy s pišučym hetyje słowy. Praf. Wracłaŭskaha uniwersytetu, d-r. Abicht, sławist, s času zaniaćcia niemcami čaści Biełarusi nawučyŭsia s knižak biełaruskaje mowy i ciapier dobra piše pa biełarusku i zajmaje ŭ Wracłaŭskim uniwersyteci katedru biełaruskaje literatury. Pr. d-r. Abicht s čysta niamieckaj hruntoŭnaściu i praktyčnaściu prynialŭsia za biełaruskuju hramatyku, i, niahledziučy na toje, što nikoli nia čuŭ žywoha biełaruskaha słowa, šmat u hetym kirunku ŭžo zrobiŭ. Šmat dla hramatyki i prawapisu pałažyŭ pracy zasłuženy rabaččaj na niwie biełaruskaj A. Łuckiewič. Aprača niedrukawanaha (jak hramatyka) jon wydaŭ swaju knižačku ab prawapisie: «Jak prawilna pisać pa biełarusku». Nie mała taksama pracuje na hetaj niwie J. Losik. Aprača taho, biezmałna ŭsie biełaruskije piśmieńniki (asabliwa M. Harecki) cikawiacca i pracujuć nad biełaruskim prawapisam i hramatykaj.

Usie hetyje pracaŭniki znachodziučy šmat dobraha; razam z hetym časta i mylacca, taksama časta miž saboj jany zhadžajucca, ale časta i rožniacca. Wystupleńnie J. Losika ŭ „Вольнай Беларусі“ i krytyka jaho staćci A. Łuckiewičam u „Homanie“ pačynaje publičnuju dysputu i možna mieć nadzieju, što ŭ chutkim časie niazhodnyje punkty buduć wyjaśnieny.

Usie zhadžajucca s tym, što prawapis naš pawinien być fonetyčnym. «Pišy tak, jak čuješ». Adnak prymajučy fonetyčny prawapis usie robiać niekatoryje wyniatki, bolš ci mienš abasnawanyje.

Pieršaje i samaje ważnaje pytańnie našaha prawapisu — heta «akańnie». Akańnie biełaruskaje mowy heta jaje asnaŭnaja asabliwaść, katoraj jana adrazu kidajecca ŭ wočy kožnamu čužaninu, jak napr. ukrainskaja mowa swaim „okańniem“ dy „ikańniem“. Što akańnie samaja ważnaja i najbolš charakternaja asabliwaść biełaruskaje mowy, heta pryznana ŭsimi filolohami, adnak niewialičkaj žmiency niekatorych ludziej s pamiž pišučych pa biełarusku jano zdajecca wielmi wialikim i pužaje ich. I niema dziwa, prywykšy nazywać tolki toje prawilnym, što jość u «prawilnych» mowach rasiejskaj i polskaj, im zdajecca našaje wialikaje akańnie jakojś kakafonijej, byccam jano psuje pieknatu mowy i jany zamiest dzieržacca narodnaje wymowy s poŭnym, systematyčnym i zakruhlenym akańniem, kab zmienšyć hetaje akańnie, zrobić našuju mowu balej padobnaj da «prawilnaje», štučna padrezajuć akańnie nia tolki na piśmie, ale i ŭ žywoj hutarcy, kažučy: rano, pozno, chutko, ciažko, i h. p. Dadušy, biełarusu možna jazyk złamać hetak hukajučy! Henakim ludziom «a» zdajecca literaj wielmi brydkoj, a «o» naadwarot pieknaj. My nia budziem tut razhledać pahlady henkich ludziej, bo i dowadaŭ na swajo apraŭdańnie jany nijakich nie prywodziać. Hena ludzi adnalkowy ŭ dušy s tymi ciomnymi, biednymi harotnikami, što chočuć swaju «prostuju» mowu prybližyć da „panskaje“. U adnych i druhich toje samaje rabstwa, što zdaŭna ŭjełasia ŭ našy kości.

(Dalej budzie).

U Wilni i wakolicach.

× **53 hadaŭščyna.** 9 krasawika niemcy światkawali 53-ciju hadaŭščynu uradzin hienerała Ludendorfa, pieršaha kwatermistra niamieckaj armii, byŭšaha ŭ 1915 i 1916 hodu načalnika hieneralnaha štabu na Uschodzi i upraŭlajučaha ziemlami Ober Ost.

× **Kamornickije kursy.** Načalnik upraŭleńnia Litwy apawieščaje ab namiečenym adkryćci ŭ Wilni Školy kamornikaŭ, Kurs u škole budzie trywać 2—3 miesiacy. Asoby z matematyčnaj i techničnaj padhatoŭkaj, zdolnyje da rysawańnia kart, mohuć być pryniaty ŭ školu. Jany pawinny padać prašeńnia sa swaimi świedoctwami i karotkim apisańniem žyćcia. Prośby prynimajuć načalniki pawietaŭ i miest. Kandydaty

---

sochnuć, sumawać biezupynna, dumajučy tolki ab woli. Dy nie! Nichto tak chutka nie prywykaje da kožnych warunkaŭ, jak čeławiek. I inšy raz wočy zabliščać wiasieliem, śmiech sarwiecca z wusn, chacia śmiech u hetych muroch žyčyć tak niepryjemna, jak śmiech la niaboščyka.

Jość tut, ja čuŭ, u addzieli dla kryminalnych prastupnikaŭ adzin stary areštant, katory sioleta spraŭlaŭ 25-uju hadaŭščynu žyćcia ŭ turmie: pabudzie trochi času na woli i znoŭ jaho za štoś pasodziać na hod-druhi u turmu, paśla pabudzie na woli — i znoŭ u turmu... Woś žyćcio! Dla jaho turma zdawacca musić čymś normalnym, a wola — heta niešta niezwyčajnaje, redkaje, nieštodziennaje, čym žywuć zbiŭšyjesia z lichadziejskaj darohi ludzi...

Napisaŭ tabie šmat roznaha hłupstwa i ŭžo kančajecca papiera. Ty peŭnie śmiejacca budzieš, što hetulki napisaŭ ni ab čym. Što-ž rabić! I ja ŭžo zaličajusia da hetaha inšaha „hramadzianstwa“, hramadzianstwa ŭ hramadzianstwie, začynienaha u mocnych muroch turmy.

Całuje Ciabie
Twoj Janka

IV.

Łukiški, 12 červienia.

Darahaja maja Małańnia!

Što s Taboju? Woś ŭžo tydzień končyŭsia, woś ŭžo pryjšoŭ čećwier — dzień majej karespandencii, a ja dahetul jašče nie atrymaŭ ad Ciabie piśma. Pišy, zaklinaju Ciabie, bo adna za druhoj adna adnej strašniejšyje prychodziać mnie dumki u haławu: može Ty chworaja, može s Taboj zdaryłosia niejkaje nieščaście, chto wiedaje!... Prašu-ž Ciabie, nie pužaj mianie i atkazywaj chutčej i napišy dziela čaho tak doŭha Ty nie pisała? Ci-ž ja i tak mała maju muk, kab Ty swaim, maŭčańniem mučyła mianie jašče bolš!

Małańcia! Pišy, bo zwarjacieju. Pišy, kali choć trošečki mianie lubiš! Pišy, kali choć trochi maješ nada mnoj litaści!

Całuju Twaje sinije, jak more ŭ pahodny dzień, wočki.

Twoj Janka.

V.

Łukiški, 19 červienia.

Darahaja maja Małanka!

Piśmo Twajo ja atrymaŭ na trejci dzień paśla taho, jak pisaŭ apošni raz. Ty pišeš, što tak doŭha nie atkazywała dziela taho, što nia mieła ab čym pisać!

Dyk Ty, musić, nie čytaješ maich pisiem. Ja-ž zaŭsiody hetulki daju pytańniaŭ, cikaŭlusia ŭsim, što da Ciabie datyčycca, a Ty ab hetym—ničoha! Musić Tabie zdajecca, što maje piśmy heta stylistyčnyje zadačy, a nia ščyraja maja hutarka s Taboj. Ja sam wiedaju, što inšy raz, jak piaro razhonicca, to niejdzie trapić niejkaja metafora, pryraŭnańnie, katoryje mohuć rabić na Tabie takoje ŭražeńnie, što bytcym ja haniusia za pieknym słowam, a nie za ščyraśćciu. Dyk pawier mnie, što heta niepraŭda. Kab Ty bačyła mianie tut, kab Ty zrazumieła chacia dziesiatuju častku taho, što ciapier dziejecca z majej dušy, dyk nia dumała hetak.

Turma robić čeławieka „paetam». Kaliś ja strašenna nia lubiŭ pisać pisiem (razumieju Ciabie; ty, musić, tak sama). Nia wiedaju, ci budučy na woli, ja by pisaŭ tak mnoha. Može pisaŭby da Ciabie čaściej, ale zatoje karaciej. A ciapier ja čekaju čećwiera, kali možna budzie napisać da Ciabie, jak świata jahoha, asabliwa pryjemna mnie spawiedacca Tabie z maich smutkaŭ, jak atrymaju ad Ciabie adkaz.

Darahaja maja! Ty-ž samaja blizkaja dla mianie, najdarażejšaja dla mianie! Kamu-ž inšamu, jak nie Tabie, budu apawiedać ab maim hory, ab maich dumkach... Małanačka! Ja nie žadaju mnoha: nichaj u Ciabie na stoliku ležyć kawałak papapiery, a Ty kožny dzień napišy choć paru słoŭ — dzie była, što rabiła. Hetyje karocińkije frazy daduć mnie abraz Twajho žyćcia, ja budu čytać miž radkami słoŭ, ja pračuju nastrajeńnie, ŭ jakim Ty pisała hetu ci inšuju frazu. Zrabi taki...

(Dalej budzie).

pawinny hetulki ŭmieć pa niamiecku, kab razumieli wykłady. Im dawacimuć darma kwateru, strawu i adnarazowuju padmohu hrašmi. Skončyŭšy kurs, jany atrymajuć płatnuju rabotu.

Kursy pačnucca ŭžo skora.

X **Žydoŭskije narodnyje pieśni.** 13 krasawika ŭ Sali Krejngela, Ludwisarskaja 4, žydoŭski piawiec Kipnis z Waršawy budzie piejać žydoŭskije narodnyje pieśni.

X **Ab čystaść.** Stadthaŭptmann apawieščaje, što dzieła baraćby z muchami i kamarami treba dzieržać u čystaści wulicy, placy, padworki i adchodžyje miejscy. Usie pamieščeńnia ŭ damoch pawinny być čysty; rynštoki treba pamazać wapiennym małakom. Za try dni pierad ačystkaj adchodžych miejsc treba paliwać jamy wapiennym małakom, ličučy 10 litraŭ apošniaha na 1 kubičny metr brudaŭ.

X **Ab pašparty.** Usie asoby, katoryje skončyli ci kančajuć sioleta 10 hadoŭ i nie majuć dahetul pašpartu Ober Ost pawinny nieadkładajučy zajawicca na Hančarnaj wulicy № 15. Dačesnyje papiery adbirajucca i hublajuć siłu.

X **Zajawy ab žalezie.** Stadthauptmann apawieščaje što asoby, ŭ katorych jość žaleza, pawinny zajawić ab hetym da 21 krasawika miž 8 i 1 i miž 4 i 8 hadz. u Stadthaŭptmanna, Dominikanskaja 3, pakoj 69. Chto hetaha nia zrobić, ci dašć fałšywuju zajawu buduć kareny.

X **Błahaja zabaŭka.** 10 had. dzicia Janka Kraskoŭski, znajšoŭšy niejdzie stralbowy patron, pačaŭ razam sa swajej 8 had. siastroj kałupać jaho. Rezultat byŭ jak zaŭsiody: patron razarwaŭsia i paraniŭ hałowy dziaciej. Ranienych adwieźli ŭ balnicu Sawič.

X **Atručenyje strawaj.** Storaž Felicyan Warakša (ll Bernardynskim zaw.), padjeŭšy sa swajej žonkaj i 2 dziaciej strawy atrucilisia razam z imi. Adratawała ich skoraja pomač.

X **Fatalnaja abmyłka.** Konstant Bujka (Antokol 99), byŭšy chworym, zadumaŭ naciereci sabie bok spirtusam dy pamyliŭsia i zamiest spirtusu pamazaŭ sabie bok karbołkaj. Jaho ŭ niebaspiečnym stanie adwieźli ŭ balnicu Sawič.

X **Temperatura.** Najwyšejšaja i najniżejšaja temperatura za apošnije dni była (pawodluk Celsij):

	najwyš.	najniž.
8—9	+ 16,3°	+ 3,4°
9—10	+ 19,3°	+ 5.5°
10—11	+ 20,°	+ 3.2°

WIESTKI Z RASIEI.

PIECIARBURH. Nowy marski minister Wierdzierewskij užo padaŭsia u adstaŭku, bo ŭ swajej padarožy ŭ Kronštadt i Siewastopol pierekanaŭsia, što pry ciapierašnim pałažeńni reorhanizacija rasiejskahaha fłota — niemahčyma.

LONDON. Ś pryčyny padchodu niemcaŭ pad Siewastopal anhlickije hazety wyjaŭlajuć swoj strach, što niemcy zachopiać čornamorski fłot, złoženy z 8 bronienoscaŭ, 25 kontrminanoscaŭ i 12 padwodnych łodak.

KOPENHAGA. Wysadz'iŭšyjesia pry Gange 12.000 niemcaŭ zaniali čyhunku Abo-Helsingfors. Niemcy nie sustrecili surjoznaha adporu. Prywykšy da bitw, jany biez wialikšych strat iduć upierod.

ŠTOKHOLM (W.T.B). 6.IV. Z Władywastoku nakazywajuć, što ŭčora ŭ wiečary čaćwiora lichadziejaŭ uwarwalisia ŭ adnu japonskuju kantoru, zabili haspadaroŭ i 2 słužačych.

Japonskije wojski pad kamandaj admirała Kato zaniali Władywastok.

Kamisar dzieła zahraničnych spraŭ u Maskwie padaŭ dyplomatyčnym predstaŭnikam Anhlii, Francii i Ameryki proci pachodu čužych wojsk u Rasieju i zažadaŭ, kab japoncy ŭraz že wyjšli z Rasiei. Predstaŭnik Francii adkazaŭ, što wysadka japoncaŭ— heta tolki palicejski krok dzieła padtrymańnia ładu. Predstaŭnik Ameryki zajawiŭ, što jaho urad nie pachwalaje pastupku Japonii. Predstaŭnik Anhlii skazaŭ, što anhlicki urad u hetym pypadku niazhodiŭ s pahladami japoncaŭ i što konflikt napeŭna skončycca ŭ najbližejšym časi.

MASKWA (P.T.A.). 6.IV. Z Władywastoku nakazywajuć:

Admirał Kato adwiedaŭ burmistra i zajawiŭ jamu, što japonskije wojski zaniali Władywastok, kab barocca z anarchijej i lichadziejstwami. Burmistr wyskazaŭ swoj stanoŭčy pratest.

Siahońnia wysadzilisia nowyje wojski.

Worahi bolšewikoŭ witajuć japoncaŭ z wialikaj radaściu, jak abaroncaŭ ad bolšewikoŭ.

Anhličanie pastanawili pasłać u Władywastok stolki wojska, jak japoncy.

PIECIARBURH. Piaciarburski ŭrad abjawiŭ wajenny stan pa ŭsim Sibiry i zahadaŭ ŭsim radam orhanizawać wajennyje družyny dzieła adporu japoncam.

Z usiaho świetu.

BERLIN. Ab sporcy aŭstryjackaha ministra zahraničnych spraŭ, Černina, s francuskim premjeram Klemanso ab sprobie ŭ Šwejcaryi zawiazać u wosieni letašniaha hodu mirnyje pierehawory miž Aŭstryjej i Francijej Černin drukuje abšyrnuju zajawu, katoruju kančaje sławami:

„Hraf Černin nie maje patreby piarečyć tamu, što henaja sproba zawiazać mirnyje pierehawory zroblena im, bo jon nia ličyć prastupkami krok, jaki maje na meci zakončyć strašenstwy wajny pačesnym miram. Ważna uia toje, chto zrabiŭ hetuju sprobu, a toje, chto jaje razbiŭ. A što heta zrabiŭ Klemanso, hetamu nie piarečyć i sam francuski minister-prezydent."

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńni.

9.IV. Zachodni teatr:

Na poli bataili razwiwalisia ažyŭlenyje artyleryjskije bitwy. Na pałudzieńnym bierazi Uazy, miž Uazaj i Folanbre, našy wojski praz Ajjet pasunulisia ŭpierod da kanału Uaz En. U krywawych bitwach jany zdabyli upornı baronieny les na poŭnačy ad Gina Jany zaniali skłony hor na ŭschodzi od Kusi-le-Šato s silna ŭmacawanymi pazycijami. Uziaty Kensi i Landrikur. Paśla wielmi wostrych bitw siahońnia ranicaj uziato ŭmacawanaje Kusi-le-Šato.

U marcy my źbili 23 prywiaznyje łatučyje šary i 340 warožych samalotaŭ. My utracili 81 samalot i 11 prywiazuych šaroŭ.

10.IV. Zachodni teatr.

Miž Armantjer i kanałam Labasse paśla silnaj padhatoŭki ahniom my zdabyli pieršuju liniju anhlickich i portugalskich pazycij. Uziaty kala 6.000 pałonnych i 100 harmat. Naabapał Sommy wostryje bitwy artylery. Na pałudziennym bierazi Uazy, miž Folanbre i Grankur, my adkinuli worahaŭ za kanał Uaz-En.

Uschod.

Finlandzija. Našy wojski paśla karotkaj bitwy zaniali wagzał Karis.

Ukraina. Paśla bitwy 8 krasawika zaniat Charkaŭ.

Kala wajny.

LONDON (Reŭter) 9.IV. Nižniaja Pałata. Llojd Džordž zrabiŭ zajawu ab pałažeńni na zachodnim fronci. „My ciapier uwajšli ŭ samuju krytyčnuju fazu hetaje strašennaje wajny. Dola Imperyi, Europy, woli ŭsiaho świetu zaležyć ad taho, čy naš adpor hetamu apošniamu šturmu budzie ŭdačny. Prajekt zakona ab pašyreńni wajennaj pawinnaści wymahaje krajnich achwiar ad usich klasaŭ narodu. Hetyje achwiary mohuć być apraŭdany tolki krajniaj patrebaj i tym, što my bjomsia za samaje ważnaje i samaje światoje ŭ našym nacyonalnym žyćci. Kali pačałasia Wialikaja Batalija, niamieckaja armija na Zachodzi była krychu słabiejša čym usie sajuźnickije armii razam Niemcy byli krychu słabiej šy piachotaj, silniejšy — artyleryjej, kawaleryjej — šmat słabiejšy i, biazsporna, słabiejšyje na pawietry. Worahi pierewažywali s pryčyny adnarodnaści kamandy i tumanuaj pahody. Niejki čas pałažeńie było krytyčnaje. Worahi prarwalisia miž našymi trejciaj i piataj armijami. Ale stańnyje pastupki našych wojsk wyratawali pałažeńnie. Našy wojski adstupili ŭ poŭnym paradku, wiarnuli źwiaź miž armijami i zniščyli plany worahaŭ. Anhlickaja adwaha jašče raz wyratawała Europu. Hałŭnaja meta worahoŭ: ubić klin miž francuskaj i anhlickaj armijej — nie ŭdałasia. Ale było by katastrofalnaj abmyłkaj źmienšać pawahu pałažeńnia. Šybka praz kanał posłana wializarnaja padmoha. Pry našym adstupieńni latučyje siły rabili cudy. Treba mieć poŭnuju wieru, što anhlickije wojski pry nowaj batalii akažucca na wyšyni pałažeńnia. Hałŭnakamandajučyj na zachodnim fronci Foš — heta adzin z najbolš słaŭnych wajennych. Worahi akančacielnuju pastanawili zakončyć waj nu jašče sioleta. S padmohaj Ameryki my wydzieržym nacisk".

Paśla Nižniaja Pałata prystupiła da prajektu zakona ab pašyreńni wajennaj pawinnaści, pawodłuh katoraha u armiju možna brać mužčyn da 50 hadoŭ, u inšych kategoryjach — da 55. Wajennaja pawinnaść abnimaje i Irlandziju.

U časi hutarak ab zakonie irlandzki deputat D. Olin skazaŭ, što prajekt heny — šałony.

Dilon, lider irlandzkaj partyi, zajawiŭ, što ŭrad pašyryŭ zakon ab wajenščynie i na Irlandziju biaz zhody irlandcaŭ.

Pry pieršym čytańni Nižniaja Pałata pryniała prajekt zakona pierewahaj 299 hałasoŭ proci 80.

LONDON (Reŭter) 6.IV. U hadaŭščynu abjaŭleńnia Amerykaj wajny Niamieččynie Balfur u swajej pramowie miž inšym skazaŭ:

«Na ziamli nima miejsca, dzie mahli by stoŭpicca razam ideały niamieckaj wajennaj partyi i wialikaj suświetnaj demokracii. Černin chwaliŭ pryncypy Wilsona, a sam najbolš cyničnapahaniŭ ich u Rumynii i asabliwa ŭ Rasiei. Našy rasiejskije pryjacieli pačynajuć paznawać praŭdu. Budziem spadziewacca, što heta nia lišnie pozna. Ja zaŭsiody mieŭ ničym nie abmiežawanuju wieru ŭ rasiejski narod, i ja ždu momantu, kali jon budzie niezaležny, sjednany i wolny. My damo jamu ŭsielakuju mahčymuju pomač u jaho baraćbie i jaho mukach. Iluzij, katoryje dawiali Rasieju da ciapierašniaha stanu, ŭ Ameryce nikoli nie pryznawali. Ameryka dała najwialikšy dokaz swajej wiernaści ahulnaj sprawie tym, što Wilson zahadaŭ amerykanskim wojskam za zachodnim fronci biecca nie jak asobnaja armija, a razam s francuzami i anhličanami. Maju wieru ŭ akančacielnuju pabiedu ja pakładaju hałŭnym čynam na jednaści sajuźnikaŭ i na sprawiadliwaść ich sprawy».

BERN. Na hadawym schodzi anhlickaj niezaležnaj rabotnickaj partyi ŭ Lejčestery adnadušna pryniata rezolucija, apawieščajučaja, što tolki skory demokratyčny mir na asnowie uhody može wyratawać narody ad uzajemnaha ahulnaha zniščeńnia. Maršałak schodu skazaŭ: „Ja nie chaču, kab niemcy zniščyli našu staronku, ale ja tak sama nie žadaju, kab my zniščyli Niamieččynu." Snoŭden skazaŭ: „Pakul našym krajem buduć kirawać takije ludzi, jak Llojd Džordž, dla nas i dla ŭsiaho świetu nima nadziei".

LONDON (Reŭter). *Uradowa.* Zderyŭšysia z druhim sudnom, zatanuŭ anhlicki kontrminanosiec. Zdajecca, što ŭtanuŭ uwieś ekipaž.

BERLIN (W.T.B.) Niamieckije padwodnyje łodki ła uschodniaha uzbierežža Anhlii, ŭ Kanali Lamanš i ŭ Irlandzkim mory zatapili iznoŭ 5 parachodaŭ i 4 rybałowy jomkaściu razam 20.000 tonn.

BERLIN (W.T.B.). Niamieckije padwodnyje łodki zatapili ŭ Irlandzkim mory 20,000 tonn. U tym liku adzin wajenny transport z Ameryki.

Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.